

GRØNLANDSKE INDTRYK

Af biskop *Haldor Hald*

En tre-ugers sommerrejse til Grønland lyder af så lidt. Nok er Grønland langt borte, højt mod nord og for de fleste danske et land med et eventyrligt skær over sig; men det samme gælder også USA, Nærøsten, Rom og flere andre steder. Hvem skulle have troet, at en sådan tre-ugers rejse kunne efterlade indtryk, der stadig dukker op, problemer, der bliver ved at kværne, og i grunden bekymringer, som man ikke kan gøre sig fri af.

Sådan er det gået – ikke desto mindre.

Alle, der har besøgt Grønland, kan berette om de naturindtryk, som man får. De vældige fjelde, næsten brutale i al deres voldsomhed, de smilende fjordvige med lys over stille vand, der er så klart, at man egentlig aldrig synes, man har set havvegetation før, gamle bopladser fra nordbotiden og forladte udsteder, hvor man næsten synes, at ovnen må være varm endnu, drivende isskoser med farvenuancer af hver tænkelig art. Læg så dertil vejrets skiften fra smilende sol, over tæt tåge til nederdrægtig regn og blæst, alt sammen på så kort tid, at man næsten ikke forstår det.

Man bliver så lille, indskrænkes til sit naturlige minimum under disse forhold.

Er man nødt til at vente én dag, to dage eller tre eller flere, før man kan tiltræde en rejse, man har planlagt, så går det altsammen alligevel.

Egentlig er man imponeret over, at man kan være så tålmodig. Man konstaterer, at man alligevel ikke er helt ødelagt af civilisationen.

Det har dog også sin charme at komme to dage for sent til et kursus, fordi helikopteren måtte repareres, så det blev nødvendigt at holde den første lektion lige efter ankomsten mellem kl. 22–24 – i dejligt midnatssolskin.

Og bagefter er det nok værd at have prøvet at ligge fast i Storisen i Kobberminebugten med skade på skrue og radio, med affyrede nødraketter, som ingen så, og med planer om at få talt de stykker brød, man havde i kassen, for at blive klar over, hvor længe de kunne slå til, når streng rationering blev gennemført. Jublen, da det reddende fartøj tonede frem mellem et par skær, glemmer man i hvert fald aldrig, og man gør en opdagelse, at værre end et skib, der ruller, er et skib, der ligger stille. Hvem skulle have troet det?

Det nye Grønland, det industrialiserende Grønland slipper man ikke for at se. Man møder det i biltrafikken i byerne. I Godthåb talte jeg tilmed en kø på 6 biler. Man finder det i kuttere, fabrikker, bygninger, tøj, butiksinventar og mange andre ting.

Det havde været festligere at møde fangere i kajak, mennesker klædt i skind og samlet om en tranlampe; men dette er fortid.

Alternativet var vel fattigdom, sult og sygdom. Hvem kan så ønske forandringen ugjort. Det danske samfund ville ikke have været sig sit ansvar bevidst, om det ikke havde handlet.

Men prisen er dyr.

Lytter man til beretninger om forholdene hos dem, der kender dem, – og det er man nødt til, når man ikke forstår sproget og kun har få dage til sin rådighed, – er det temmelig mistrøstigt. Det er en beretning om ansvarsløshed overfor værdier, om skamløs udnyttelse af sociale ydelser, om moralsk løsagtighed og om drikkeri. Det udtrykkes som en så almen foreteelse, at man spørger sig selv, om det grønlandske folk da er dødsdømt som folk i den omdannelsesproces, der står på.

For en gammel korshærsmand var der noget vel kendt i alt dette. De omtalte reaktioner lød så gammelkendt.

Sådan handler jo mennesker, der har mistet det samfundsmæssige fodfæste.

De har brudt med fortiden, med slægtens tradition, og de formår ikke at komme i et organisk forhold til den verden, som er omkring dem. Alle de normgivende impulser i denne sammenhæng er brudt, man handler med sig selv og med sine omgivelser, som om man intet ansvar har.

Det er ikke nogen lykkelig tilværelse. Der kan ikke være tvivl om, at man, om man kom ind bag facaden, ville finde forvirring, rådløshed og slet og ret fortvivlelse.

Man kan tænke så kynisk, at man slår fast, at dette er et overgangsfænomen, at én eller to generationer må ofres, for at noget nyt kan gro frem. Hvem tør dog tænke således?

For det første er det denne generation, der er vor generation. Vi har intet at skaffe med og ingen direkte indflydelse på, hvorledes 3. og 4. generation vil få det. Det er den nuværende, der er vort ansvar.

For det andet vil disse generationer gro frem af den, der er nu, de nuværende er fædre og mødre og opdragere af dem, der kommer, og de kommende vil ikke kunne unddrage sig deres påvirkning.

Og endelig: Hvem er i stand til at sige noget om, hvad der vil gro frem, hvis man lader et folk komme til nulpunktet i folkelig henseende. Hvilke normer vil det knæsette, og hvilke idealer vil det følge? Kunne det ikke lige så godt blive en afart af nazismen som noget, der er mere hæderlig?

Godthåbs vartegn. Hans Egede-statuen på fjeldet bag kirken

Et folk er en organisme, det må have rod bagud, ellers svæver det i luften, og ingen kan sige, hvad det vil føre til.

Maskiner, både, huse, biler og alt andet, som vi velsigner det grønlandske samfund med, gør det ikke. Danske lærere, som ikke evner at tale et ord grønlandsk, gør det heller ikke. De kan måske nok bibringe dem færdigheder i at tale dansk og i at behandle tal; men de vil aldrig kunne nå ned til de dybere lag i sindet til det, som egentlig bestemmer et menneskes liv. Skal det lykkes, må der noget til, som også følelsesmæssigt kan engagere grønlænderne.

De må stå på deres egen jordbund.

Sprog og historie er i denne sammenhæng betydningsfulde faktorer.

Det var temmelig rystende at høre, at man har drøftet at lade det grønlandske sprog være valgfrit til realeksamen, alternativt med fransk. Mon dog ikke det var bedre at undersøge, hvor vidt en nedskærning i andre fag ikke kunne gennemføres uden større skade, så det grønlandske sprog i stedet kunne få hæderspladsen.

Historien tæller med i samme rangforordning. Fangerkulturen var ingen ringe kultur, som grønlænderne kunne have grund til at betragte som noget ringere. Det ansvar, som beroede på de enkeltes dygtighed og mod, står mål med det ansvar som

påhviler de enkelte under industrialiserede vilkår, og det demokrati, som rådede på bopladserne, og som allerede imponerede Hans Egede, er så vist ingen dårlig baggrund for moderne demokrati.

Det var en virkelig oplevelse at være med til en 85 års fødselsdag, hvor man først sad til bords i ca. 4 timer – det gør vi ikke bedre i Danmark, – og hvor dernæst musikken spillede op til dans. Da skete det, at twist og rock, eller hvad det nu hedder, måtte vige pladsen for gammel grønlandsk kædedans, og der skete det, at musikken måtte tie, mens man gav sig til at synge de gamle grønlandske sange. Der mærkede man noget, der var ægte.

Men mere end noget andet betyder religionen i denne sammenhæng.

Den grønlandske kirke er virkelig grønlandsk. Har den engang været et fremmed element, er den blevet omsat til grønlandsk, så det mærkes. En mere betagende oplevelse end en grønlandsk gudstjeneste skal man lede efter, og ved den mødes alle, man fristes til at sige både „onde og gode, retfærdige og uretfærdige“.

Jeg tror, at den største ulykke for det grønlandske folk ville være, om vi fik eksporteret vor ukirkelighed dertil, så ville det da slet ikke have noget holdepunkt i en kritisk tid.

Medvirkende til dette har præstegenerationers imponerende kamp med sproget været en kamp, som fortsætter den dag i dag. Og måske mere endnu: Kateketernes sejge og gode arbejde i skole og kirke. Mon ikke de har deres store andel i æren for, at kirken har vundet fodfæste på grønlandsk jord som sket er.

For mig at se er noget af det mest truende i øjeblikkets situation, at skoleordningen muligvis vil ophæve kateketembedet. Hvordan denne vigtige funktion skal blive varetaget, og hvordan der skal lyde en røst, der når ned i de dybere lag i det grønlandske sind, til hjerterne, hvis der ikke findes kateketer, er ikke til at se.

Der er grund til at lægge hovederne i blød og tænke stærkt, selv om dette altid er anstrengende.

Det er så indlysende, at der skal bruges penge til huse, både, maskiner og alt lignende, det er knapt så indlysende for mange, at der også skal penge til kirkelige og folkelige formål. Man må håbe, at de, der skal bevilge og fordele, må evne at se lidt længere end til maven og dens fornødenheder, at de må forstå, at der skal mere til, om ikke vi i fremtiden skal se det grønlandske folks grav i stedet for et levedygtigt broderfolk, som rummer sine egne kvaliteter og derfor kan være med til at give ny rigdom til det danske samfund.